सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ को उपदफा (३) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकसँग सम्बन्धित विवरण

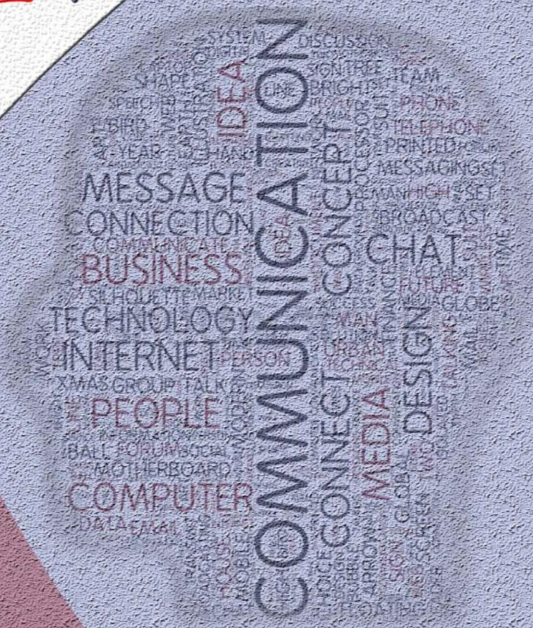

२०७७ असार

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं।

भूमिका

मुलुकको केन्द्रीय बैंकको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले सम्पादन गर्दै आएका काम कारवाहीहरू सर्वसाधारणको जानकारीको लागि सार्वजनिक गर्ने परम्परा रहेको छ । सोही अनुसारबैंकले नियमित रुपमा विभिन्न सामग्रीहरूप्रकाशन गर्ने तथा आफ्नो वेबसाइट www.nrb.org.np मार्फत सार्वजनिक गर्दै आएको छ । यसै क्रममा सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ अनुसार सार्वजनिक निकायका काम कारवाहीलाई खुला र पारदर्शी बनाउनु पर्ने हुन्छ । यस ऐनले सार्वजनिक निकायका नीतिगत, प्रक्रियागत तथा व्यवस्थापकीय गतिविधि समेटेर विवरणहरू सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । सोही प्रावधान बमोजिमका विषयवस्तु समेटी यो पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ ।

यो पुस्तिका प्रकाशन गर्न सहयोग पुर्‍याउनु हुने सम्बन्धित विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरू सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

कार्यकारी निर्देशक
तथा
प्रवक्ता एवम् सूचना अधिकारी

मिति: २०७७ असार

विषय सूची

विवरण		पेज नं.
१.	नेपाल राष्ट्र बैंक	१
२.	संगठनात्मक स्वरुप	२
३.	नेपाल राष्ट्र बैंकको संगठनात्मक स्वरुप र कर्मचारी संख्या	२
४.	कार्य क्षेत्र	३
५.	नेपाल राष्ट्र बैंकले गर्ने कार्य र सेवा	३
६.	गुनासो सुनुवाई सम्बन्धी व्यवस्था	३
७.	विभाग, महाशाखा र जिम्मेवार अधिकारीको सम्पर्क टेलिफोन नम्बर	४
८.	सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि	५
९.	निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी	५
१०.	निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी	५
११.	सम्पादन गरेको कामको विवरण	६
१२.	सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम तथा सम्पर्क टेलिफोन नम्बर	८
१३.	ऐन, नियम र निर्देशिकाको सूची	८
१४.	आम्दानी खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी विवरण	११
१५.	अन्य विवरण	१२

१. नेपाल राष्ट्र बैंक

(क) परिचय

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोश्रो संशोधन) अनुसार मुलुकको केन्द्रीय बैंकको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो काम कारबाही गर्दै आएको छ । यस बैंकले नेपाली मुद्राको निष्कासन, बैंकिङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन, मूल्य स्थिरता, शोधनान्तर स्थिरता, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, आर्थिक अनुसन्धान तथा अन्वेषण, बैंकिङ्ग तथा भुक्तानी प्रणालीको विकास लगायतका क्षेत्रमा कार्य गर्दछ । नेपाल राष्ट्र बैंक नेपाल सरकारको आर्थिक सल्लाहकार पनि हो ।

(ख) दूरदृष्टि

आधुनिक, गतिशील, विश्वसनीय र प्रभावकारी केन्द्रीय बैंकको रुपमा स्थापित हुने दूरदृष्टि यस बैंकले लिएको छ ।

(ग) लक्ष्य

मौद्रिक, विदेशी विनिमय र वित्तीय क्षेत्रसम्बन्धी सबल (sound) र प्रभावकारी नीतिका माध्यमबाट समग्र आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

(घ) उद्देश्य

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोश्रो संशोधन) मा नेपाल राष्ट्र बैंकका उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

(क) आर्थिक स्थायित्व[१] र अर्थतन्त्रको दिगो विकासको निमित्त मूल्य र शोधनान्तर स्थिरता कायम गर्नको लागि आवश्यक मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय नीति निर्माण गरी सोको व्यवस्थापन गर्ने,

(ख) वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि र बैंकिङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व कायम गरी बैंकिङ्ग तथा वित्तीय प्रणाली प्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गर्ने,

(ग) सुरक्षित, स्वस्थ तथा सक्षम भुक्तानी प्रणालीको विकास गर्ने,

उपरोक्त उद्देश्यमा कुनै प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी बैंकले नेपाल सरकारको आर्थिक नीति कार्यान्वयनमा सहयोग पुर्‍याउनेछ ।

[१] दोश्रो संशोधनद्वारा संशोधित (२०७३।०७।२९)

२. संगठनात्मक स्वरुप

नेपाल राष्ट्र बैंकको संगठन तालिका यस प्रकार रहेको छ :

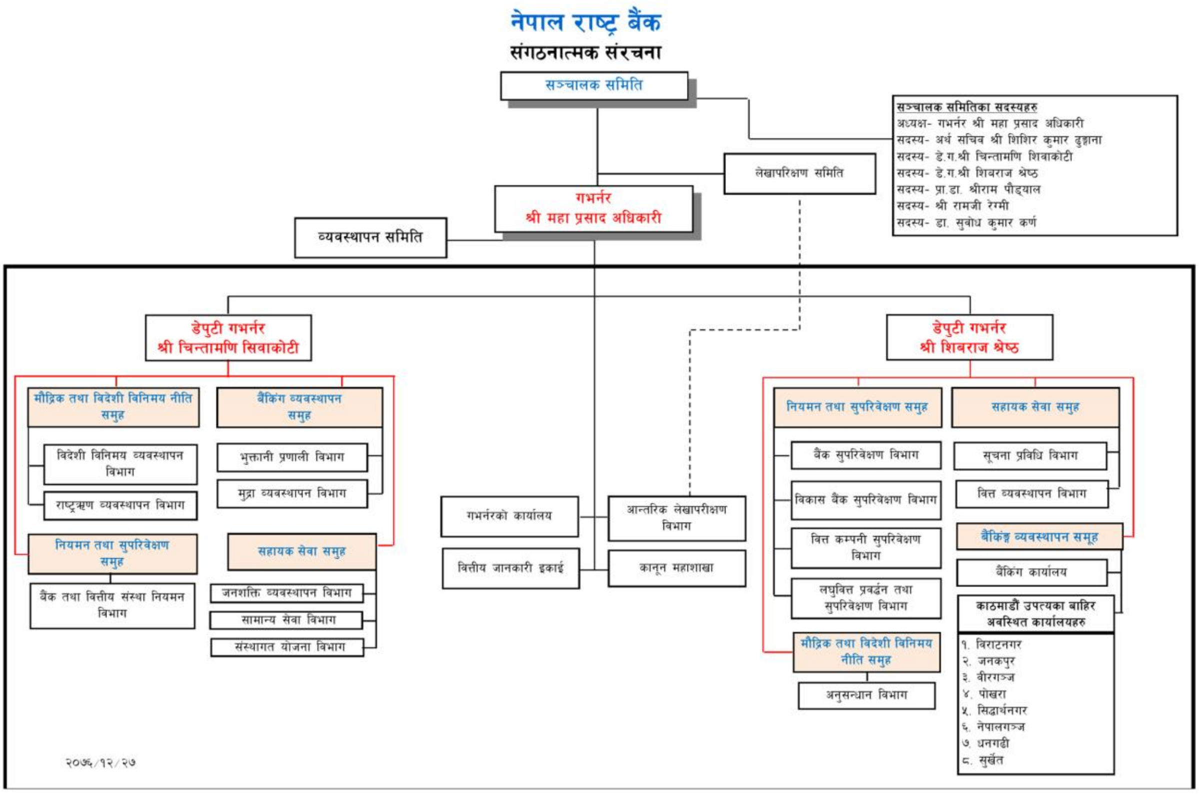

३. नेपाल राष्ट्र बैंकको संगठनात्मक स्वरुप र कर्मचारी संख्या:

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ सालको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वीकृत दरबन्दी देहायबमोजिम रहेको छ :

तह	संख्या
अधिकृत विशिष्ट	१७
अधिकृत प्रथम	५२
अधिकृत द्वितीय	१८१
अधिकृत तृतीय	३३५
सहायक प्रथम	१३१
सहायक द्वितीय	३३३
सहायक तृतीय	३०
कार्यालय सहयोगी प्रथम	३५
कार्यालय सहयोगी द्वितीय	२५
कार्यालय सहयोगी तृतीय	१
कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	६१
कुल स्वीकृत दरबन्दी	***१२०१***

२०७७ असार मसान्तसम्म कार्यरत कुल कर्मचारी संख्या : १,०४३

४. कार्य क्षेत्र

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोश्रो संशोधन) मा नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यहरू देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

(क) बैंक नोट तथा सिक्का निष्कासन गर्ने,

(ख) मूल्य स्थिरता कायम गर्न आवश्यक मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्ने र सो नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ग) विदेशी विनिमय नीति निर्माण गर्ने तथा सो नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(घ) विनिमय दर पद्धति निर्धारण गर्ने,

(ङ) विदेशी विनिमय सञ्चितिको व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने,

(च) वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई बैकिङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र जारी गर्ने, त्यस्तो कारोबारको सम्बन्धमा आवश्यक नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

(छ) नेपाल सरकारको बैंकर, सल्लाहकार तथा वित्तीय एजेन्टको रुपमा कार्य गर्ने,

(ज) वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको बैंक तथा अन्तिम ऋणदाताको रुपमा कार्य गर्ने,

(झ) भुक्तानी, फछ्र्यौट (क्लियरिङ) तथा हिसाब मिलान (सेटलमेन्ट) पद्धतिको स्थापना तथा प्रवर्द्धन गरी सो कार्यलाई नियमित गर्ने, र

(ञ) तरलता व्यवस्थापनको निमित्त आवश्यक उपकरणको माध्यमद्वारा खुला बजार कारोवार सञ्चालन गर्ने,

(ट) यस ऐन बमोजिम बैंकको उद्देश्य हासिल गर्नको निमित्त बैंकले गर्नु पर्ने अन्य आवश्यक कार्यहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

५. नेपाल राष्ट्र बैंकले गर्ने कार्य र सेवा

(क) माथि बुँदा नं. ४ मा उल्लिखित कार्य क्षेत्र अन्तर्गतका कार्यहरू ।

(ख) सरकारी कारोबार अन्तर्गत सर्वसाधारणलाई बैंकिङ्ग सेवा प्रदान गर्ने ।

(ग) सर्वसाधारणलाई नेपाली रुपैयाँ सटही सुविधा उपलव्ध गराउने ।

(घ) सर्वसाधारणलाई विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलव्ध गराउने ।

(ङ) बैंकको दैनिक प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू ।

(च) आर्थिक अनुसन्धान तथा अन्वेषण गर्ने ।

६. गुनासो सुनुवाइ सम्बन्धी व्यवस्था

बैंक तथा ऋणीबीचको कारोबारमा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषदको मिति २०६३/०८/२९ को निर्णयानुसार डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि र नेपाल बैंकर्स संघको अध्यक्ष सदस्य तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रनिनिधि पर्यवेक्षकको रुपमा रहने गरी गुनासो व्यवस्थापन समिति रहेको छ ।

७. विभाग, महाशाखा र जिम्मेवार अधिकारीको सम्पर्क टेलिफोन नम्बर

सि.नं.	जिम्मेवार अधिकारी	विभाग/महाशाखा/ कार्यालय	टेलिफोन नम्बर
१.	कार्यकारी निर्देशक श्री भुवन कडेंल	आन्तरिक लेखा परिक्षण विभाग	०१-५०१०१६१ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ८२३
२.	कार्यकारी निर्देशक डा. नेफिल मातङ्गि मास्के	गभर्नरको कार्यालय	०१-४४१०३८६ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ३२०
३.	कार्यकारी निर्देशक डा. निलम तिम्सिना	राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग	०१-४१०१७४२ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ३३१
४.	कार्यकारी निर्देशक श्री देवकुमार ढकाल	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	०१-४४११४०७ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १०३
५.	कार्यकारी निर्देशक श्री मुकुन्द कुमार क्षेत्री	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग	०१-४४१७४९७ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ४९१
६.	कार्यकारी निर्देशक श्री पिताम्बर भण्डारी	जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग	०१-४४१४०१४ ०१-४४१९-८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १०५
७.	कार्यकारी निर्देशक श्री ऋषिकेश भट्ट	विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग	०१-४४१२३०७ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ८४५
८.	कार्यकारी निर्देशक श्री प्रदीपराज पौड्याल	वित्त व्यवस्थापन विभाग	०१-४४११६२२ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १०९
९.	कार्यकारी निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट	अनुसन्धान विभाग	०१-४४१७४९७ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. २००
१०.	कार्यकारी निर्देशक श्री नरेश शाक्य	बैंकिङ्ग कार्यालय	०१-४४४१०४४ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १२६
११.	कार्यकारी निर्देशक श्री सुमनकुमार अधिकारी	सामान्य सेवा विभाग	०१-४४११८३४ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १०४
१२.	कार्यकारी निर्देशक डा. प्रकाशकुमार श्रेष्ठ	लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग	०१-४४१२८२३ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ५०२
१३.	कार्यकारी निर्देशक श्री बमबहादुर मिश्र	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग	०१-४४१२२०४ ०१-४४१९८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १०६
१४.	कार्यकारी निर्देशक श्री रेवतीप्रसाद नेपाल	भुक्तानी प्रणाली विभाग	०१-४४४३८७८ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ५०३

१५.	कार्यकारी निर्देशक श्री रामु पौडेल	वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग	०१-४४१४९९६ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १३२
१६.	कार्यकारी निर्देशक श्री बिश्रुत थापा	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग	०१-४४४१०४४ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १२२
१७.	कार्यकारी निर्देशक श्री राम बहादुर मानन्धर	संस्थागत योजना विभाग	०१-४४४१०४० ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ४७५
१८.	निर्देशक श्री शिवराम दवाडी	सूचना प्रविधि विभाग	०१-४४१३५८४ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १२७
१९.	निर्देशक श्री दिर्घ बहादुर रावल	वित्तीय जानकारी इकाई	०१-४४१०५१५ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १३०
२०.	उप-निर्देशक श्री डिल्लीराम न्यौपाने	कानून महाशाखा	०१-४४४१०५१ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ११०

८. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधिः

(क) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुरः सामान्यतया यस बैंकबाट प्राप्त हुने सेवा प्राप्त गर्न टिकट वा दस्तुर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्रदान गर्ने सिलसिलामा भने तोकिएबमोजिमको शुल्क बुझाउनु पर्ने हुन्छ ।

(ख) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने अवधिः सेवा प्राप्त गर्न यस बैंकबाट जारी निर्देशिका, सूचना र बडापत्रमा उल्लेख भएबमोजिमको अवधि लाग्नेछ ।

९. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

यस बैंकमा गरिने निर्णयहरू सामान्यतया नेपाल राष्ट्र बैंक अख्तियार प्रत्यायोजन विनियमावली, २०६५ (पहिलो संशोधन २०६८) बमोजिम हुने गर्दछन् । नीतिगत निर्णयको हकमा भने सामूहिक निर्णय प्रक्रिया अवलम्बन हुने गर्दछ । मौद्रिक नीति लगायत अन्य महत्वपूर्ण नीति निर्माण गर्दा गभर्नरको अध्यक्षतामा रहेको व्यवस्थापन समितिमा विस्तृत छलफल गरी सञ्चालक समितिबाट अन्तिम निर्णय हुने गर्दछ । वित्तीय क्षेत्रलाई नियमन गर्न जारी गरिने निर्देशन तथा परिपत्रहरूका सम्बन्धमा बरिष्ठ डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा रहेको नियमन समितिको सिफारिसमा गभर्नरबाट अन्तिम स्वीकृति प्रदान हुने व्यवस्था रहेको छ ।

नीति निर्देशन कार्यान्वयन एवम् कारवाहीका सम्बन्धमा सम्बन्धित डेपुटी गभर्नरको अध्यक्षतामा रहेको नीति निर्देशन कार्यान्वयन समितिमा छलफल भई गभर्नर वा सञ्चालक समितिबाट अन्तिम निर्णय हुने गर्दछ ।

१०. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी निर्णय गर्ने अधिकारीभन्दा एक तह माथिको अधिकारी वा निकाय हुनेछ ।

११. सम्पादन गरेको कामको विवरण

(क) मौद्रिक नीति अन्तर्गतका कार्यहरूको प्रगति विवरण (आर्थिक वर्ष २०७६/७७)

क्र.सं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीतिलाई ६ प्रतिशतभित्र सीमित गर्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.१५ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ४.६४ प्रतिशत रहेको थियो । कोभिड-१९ संक्रमणको असरले उत्पादन र आपूर्ति प्रणालीमा आएको अवरोधका कारण खाद्य तथा पेय पदार्थमा भएको उच्च मूल्य वृद्धि हुँदा समग्र उपभोक्ता मुद्रास्फीतिमा चाप पर्न गएको देखिन्छ ।
२	कम्तीमा सात महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	२०७७ असार मसान्तमा रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति रु.१४०१ अर्ब ८४ करोडले १४.४ महिनाको वस्तु आयात र १२.७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ ।
३	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को लागि नेपाल सरकारले तय गरेको ८.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदरलाई सहयोग पुर्‍याउने गरी आवश्यक मौद्रिक तरलताको व्यवस्था गर्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७७ असार मसान्तमा कुल आन्तरिक कर्जा १३.६ प्रतिशत र मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दाबी १२.६ प्रतिशतले बढेको छ । जुन अघिल्लो वर्ष क्रमशः २१.१ र १९.१ प्रतिशत थियो ।
४	विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १८ प्रतिशतको सीमाभित्र कायम राख्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७७ असार मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय १८.१ प्रतिशतले बढेको छ ।
५	निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तारको सीमा २१ प्रतिशत राख्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७७ असार मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फप्रवाहित कर्जा १२ प्रतिशतले बढेको छ ।

(ख) आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा सम्पन्न प्रमुख कार्यहरू :

१. **मौद्रिक व्यवस्थापनः** आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा यस बैंकले रु.७८ अर्ब तरलता प्रशोचन गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा यस बैंकबाट रु.२१९ अर्ब १६ करोड तरलता प्रवाह भएको छ । यसमध्ये रिपोमार्फत रु.११५ अर्ब ८७ करोड र स्थायी तरलता सुविधामार्फत रु.१०३ अर्ब २८ करोड प्रवाह गरेको छ । यसैगरी, सोही अवधिमा विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरू) बाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब २१ करोड खुद खरिद गरी रु.४९२ अर्ब २४ करोड तरलता प्रवाह भएको छ ।

२. **विदेशी विनिमय व्यवस्थापनः** कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७६ असार मसान्तको रु. १०३८ अर्ब ९२ करोडबाट ३४.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७७ असार मसान्तमा रु. १,४०१ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ । कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र

बैंकमा रहेको सञ्चिति २०७६ असार मसान्तमा रु.९०२ अर्ब ४४ करोड रहेकोमा २०७७ असार मसान्तमा रु.१,२२६ अर्ब १२ करोड पुगेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था (नेपाल राष्ट्र बैंकबाहेक) सँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७६ असार मसान्तमा रु.१३६ अर्ब ४७ करोड रहेकोमा २०७७ असार मसान्तमा रु.१७५ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ । २०७७ असार मसान्तको कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा भारतीय मुद्राको अंश २२.८ प्रतिशत रहेको छ ।

३. **मर्जर तथा प्राप्ति** को परिणामस्वरुप नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या २०७७ असार मसान्तमा १५५ कायम भएको छ । यसमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्त कम्पनी, लघुवित्त विकास बैंक र पूर्वाधार विकास बैंकहरूको संख्या क्रमशः २७, २०, २२, ८५ र १ रहेको छ । वित्तीय स्थायित्व सुदृढीकरण गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्था गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति सम्बन्धी प्रक्रिया शुरु गरेपश्चात् २०७७ असार मसान्तसम्म कुल १९६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू मर्जर/प्राप्ति प्रक्रियामा सामेल भएका छन् । यसमध्ये १५० संस्थाको इजाजत खारेज हुन गई ४६ संस्था कायम भएका छन् ।

४. **वित्तीय सेवाको माग** पक्षलाई सुदृढीकरण गर्न वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम र विद्यार्थीसँग नेपाल राष्ट्र बैंक कार्यक्रमलाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइएको छ । यस आर्थिक वर्षको २०७७ असार मसान्तसम्ममा २४ वटा वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइसकेका छन् । यसबाट मुलुकका विभिन्न ग्रामीण क्षेत्रका महिला, गरिब, विद्यार्थी तथा पिछडिएको वर्गका सर्वसाधारण लाभान्वित भएका छन् ।

५. **अनुसन्धानः** यस बैंकको अनुसन्धान विभागले मुलुकको प्रमुख आर्थिक तथा वित्तीय सूचकाङ्कहरूको जानकारी दिने मासिक प्रकाशन 'देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति' को २०७७ असारको अङ्क सार्वजनिक गरेको छ । यसैगरी वित्तीय पहुँचको स्थिति, विप्रेषण आप्रवाहको स्थिति, बैदेशिक व्यापार प्रवृत्ति, साना तथा मझौला उद्यममा वित्तीय साधन परिचालन सम्वन्धी अध्ययन प्रतिवेदनहरू पनि सार्वजनिक गरिएका छन् ।

यस बैंकबाट जारी भएका मौद्रिक नीति, देशको वर्तमान आर्थिक एवम् वित्तीय स्थिति लगायत अन्य काम कारवाहीको विस्तृत विवरण बैंकको वेबसाईटमा देहायबमोजिम तथा अन्य लिङ्कमा गई हेर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2020/08/Current-Macroeconomic-and-Financial-Situation.-Nepali.-Based-on-annual-data-of-2076.77.pdf

https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2020/08/Current-Macroeconomic-and-Financial-Situation.-English.-Based-on-Annual-data-of-2019.20.pdf

https://www.nrb.org.np/red/current-macroeconomic-and-financial-situation-tables-based-on-annual-data-of-2019-20/

https://www.nrb.org.np/ofg/monetary-policy-in-nepali-2077-78-full-text/

१२. सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम तथा सम्पर्क टेलिफोन नम्बरः

प्रमुखः
गभर्नर श्री महा प्रसाद अधिकारी
फोन नं.: ०१-४४१०३८६
०१-४४१९-८०४ (८०५-८०७)
एक्सटेन्सन नं. १११

सूचना अधिकारी तथा प्रवक्ता :
कार्यकारी निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट
फोन नं.: ०१-४४१७४९७
०१-४४१९-८०४(८०५-८०७)
एक्सटेन्सन नं. २००

सह-प्रवक्ता :
निर्देशक श्री सत्येन्द्र तिमिल्सिना
फोन नं.: ०१-४४१९-८०४ (८०५-८०७)
एक्सटेन्सन नं. १४१

सहायक सूचना अधिकारी :
उप-निर्देशक श्री शिवप्रसाद घिमिरे
फोन नं.: ०१-४४१९-८०४ (८०५-८०७)
एक्सटेन्सन नं. १३९

१३. ऐन, नियम र निर्देशिकाको सूची

ऐनहरू

१. नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोश्रो संशोधन २०७३ सहित)।
२. विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ (संशोधन सहित)।
३. बैंक तथा वित्तीय संस्था ऋण असुली ऐन, २०५८।
४. वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ (संशोधन सहित)।
५. राष्ट्र ऋण ऐन, २०५९।
६. कम्पनी ऐन, २०६३।
७. दामासाही ऐन, २०६३।
८. सुरक्षित कारोबार ऐन, २०६३।
९. बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३।
१०. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३।
११. सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ (दोश्रो संशोधन २०७०)।
१२. बैकिङ्ग कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ (पहिलो संशोधन २०७३)।
१३. सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४।
१४. बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानूनमा संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको ऐन, २०७३।

विनियमावली तथा निर्देशिका

१. खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ ।

२. नेपाल राष्ट्र बैंक खरिद विनियमावली, २०७१ (चौथो संशोधन २०७७ सहित) ।

३. भुक्तानी तथा फछ्र्यौट विनियमावली, २०७७ ।

४. समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन विनियमावली, २०७१ ।

५. वित्तीय मध्यस्थता सम्बन्धी विनियमावली, २०५६ ।

६. नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ (तेश्रो संशोधन २०७४ सहित) ।

७. नेपाल राष्ट्र बैंक प्रकाशन निर्देशिका, २०६८ ।

८. नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट निर्देशिका, २०६१ (दोश्रो संशोधन २०७२ सहित) ।

९. नोट छपाइ तथा सिक्का टकमरी निर्देशिका, २०६५ (पहिलो संशोधन २०७५ सहित) ।

१०. ऋणपत्रको प्राथमिक तथा दोश्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ ।

११. नेपाल राष्ट्र बैंक राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन मार्गदर्शन, २०७४ ।

१२. नेपाल राष्ट्र बैंक अख्तियार प्रत्यायोजन विनियमावली, २०६५ (पहिलो संशोधन २०६८ सहित) ।

१३. नेपाल राष्ट्र बैंक लिलाम सम्बन्धी निर्देशिका, २०६५ (पहिलो संशोधन २०७४ सहित) ।

१४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४ ।

१५. नेपाल राष्ट्र बैंक कार्य व्यवस्था विनियमावली, २०५९ ।

१६. राष्ट्र ऋण नियमावली, २०५९ (दोश्रो संशोधन २०६७ सहित) ।

१७. नेपाल राष्ट्र बैंक नोट धुल्याउने नियमावली, २०५९ (पहिलो संशोधन २०७४ सहित) ।

१८. नेपाल राष्ट्र बैंक कर्जा सूचना विनियमावली, २०५९ ।

१९. नेपाल राष्ट्र बैंक नोट सट्टाभर्ना नियमावली, २०५९ ।

२०. नेपाल राष्ट्र बैंक नोट तथा सिक्का नियमावली, २०५९ ।

२१. नेपाल राष्ट्र बैंक निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली, २०७४ ।

२२. नेपाल राष्ट्र बैंक संचालक समितिको बैठक तथा छाप सम्बन्धी विनियमावली, २०६३ ।

२३. नेपाल राष्ट्र बैंक नगद सम्बन्धी विनियमावली, २०६३ ।

२४. नेपाल राष्ट्र बैंक कागजात धुल्याउने विनियमावली, २०६४ ।

२५. नेपाल राष्ट्र बैंक उच्च अध्ययन सम्बन्धी कार्यविधि, २०६२ (संशोधन सहित) ।

२६. Nepal Rastra Bank IT Policy, 2068

२७. विदेशी बैंकका शाखा स्थापना सम्बन्धी नीति, २०६६ ।

२८. अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७ ।

२९. बिदेशी विनिमयमा ऋण लिने दिने सम्बन्धी व्यबस्था ।

३०. बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभिने (मर्जर) तथा प्राप्ति (एक्विजिसन) सम्बन्धी विनियमावली, २०७३ (दोश्रो संशोधन २०७४ सहित) ।

३१. राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४ ।

३२. ग्रामीण स्वावलम्बन कोष सञ्चालन निर्देशिका, २०६९ ।
३३. शोधनान्तर तथ्याङ्क संकलन निर्देशिका, २०६१ (BOP Manual, 2061)
३४. अन्तर बैंक भुक्तानी सम्बन्धी कार्यविधि २०७३ ।
३५. Assets (Money) Laundering Prevention Rule, 2016
३६. मौद्रिक नीति तर्जुमा कार्यविधि, २०७३ ।
३७. नेपाल राष्ट्र बैंक विशेष परिस्थितिमा खरिद गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२ ।
३८. नेपाल राष्ट्र बैंक खर्च व्यवस्थापन विनियमावली २०६४ (संशोधन सहित) ।
३९. Foreign Currency Loan Policy 2059
४०. नेपाल राष्ट्र बैंक लेखा निर्देशिका २०६५ (दोस्रो संशोधन २०७३) ।
४१. NRB Board of Directors Meeting and Seal Related Byrules 2063 revised
४२. Qualification of Directors and CEO Bylaws, 2074
४३. उपभोक्ता मूल्य सङ्कलनतथा निरीक्षण निर्देशिका, २०७३ ।
४४. नेपाल राष्ट्र बैंक विदेशी विनिमय कारोवार इजाजत पत्र तथा निरीक्षण विनियमावली,२०६७ ।
४५. नेपाल राष्ट्र बैंक विप्रेषण विनियमावली, २०६७ ।
४६. नेपाल राष्ट्र बैंक मनिचेञ्जर विनियमावली, २०६७ ।
४७. Payment System Oversight Framework
४८. सुनचाँदी तथा अन्य धातु खरिद, टकमरी र बिक्री सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ ।
४९. हायर पर्चेज कर्जा दिने कम्पनीलाई स्वीकृति दिने नीतिगत एवं प्रक्रियागत व्यवस्था, २०७० (दोस्रो संशोधन, २०७५) ।
५०. पूर्वाधार विकास बैंकको इजाजत सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०७४ ।
५१. नेपाल राष्ट्र बैंक पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७७
५२. सरकारी कारोबार निर्देशिका, २०७६ (पहिलो संशोधन २०७७ सहित)

१४. आम्दानी खर्च तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी विवरण

बै.का.१४

नेपाल राष्ट्र बैङ्क

२०७७ असार ३१ गतेको मासिक वासलात (अपरिष्कृत)

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ दफा ९४ (२) बमोजिम

मुद्रा व्यवस्थापन विभाग

दायित्व	रु.	सम्पत्ति	रु.
१. बैंकिङ्ग अफिसमा नोट मौज्दात	८,३५१,२९३,८६९	१. विदेशी मुद्रा र सेक्युरिटी	५८८,०९०,०००,०००
२. चलन चल्तीमा रहेको नोट	५७९,७०८,७०६,१३१		
जम्मा निष्काशित नोट	५८८,०९०,०००,०००		
जम्मा दायित्व	**५८८,०९०,०००,०००**	**जम्मा सम्पत्ति**	**५८८,०९०,०००,०००**

बैंकिङ्ग विभाग

इक्वीटी तथा दायित्व	रु.	सम्पत्ति	रु.
१ मुलधन	५,०००,०००,०००	१ नोट	८,३५१,२९३,८६९
२ साधारण जगेडा कोष	४०,७९८,३०२,९९५	२ रेज्की	–
३ मौद्रिक दायित्व कोष	८,३८७,६६९,६८२	३ विदेशी मुद्रा	३७,९०२,९९२,५८५
४ विकास कोषहरु	२१,२७५,७३०,११३	४ विदेशी बैंक मौज्दात	१८९,२०३,६९५,७६३
५ प्र.सा.उ. विकास कोष	–	५ एस.डी.आर. सञ्चिती	४१२,९७२,२७०
६ सटही समिकरण कोष	९४,९००,२७९,७०६	६ विदेशी बण्ड	१००,४३७,९९५,५९१
७ सुनचाँदी समिकरण कोष	२६,१४१,५६५,७९८	७ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको बिल	
८ सेक्युरिटी पुनर्मूल्यांकन कोष	–	(क) स्वदेशी	३७,६९५
९ निक्षेप		(ख) विदेशी	–
(क) नेपाल सरकार	१४२,३४०,११९,३६७	८ लगानी	
(ख) वाणिज्य बैंकहरु	२७४,९०७,३३१,०२४	क. विदेशी सेक्युरिटी	३५५,५१४,५०६,६०७
(ग) विशेष निक्षेप	–	ख. नेपाल सरकारको सेक्युरिटी	६७,१८५,११७,६४०
(घ) अन्य	३८,९८३,२८२,९३७	ग. वित्तीय र संस्थानहरुको सेक्युरिटी	३,७५२,८०८,११७
१० भुक्तानी दिनुपर्ने बिल	३२२,३५३,९९७	घ. रिपो विदेशी	–
११ ने.रा.बैं. ऋणपत्र हिसाब	–	ङ. अन्य संस्थानहरुको सेक्युरिटी	३१,०००,०००
१२ रिभर्सरिपो सेक्युरिटी बापतको दायित्व	–	९ कर्जा र सापट	
१३ एस.डी.आर. आँवटन	११,११८,६५६,८५५	क. नेपाल सरकारलाई	–
१४ अन्य दायित्व	१३७,०९०,३२६,७३६	ख. वाणिज्य बैंकहरुलाई	७,३०२,९०७,९१९
		ग. वित्तीय संस्थाहरुलाई	१८४,५६५,७८४
		घ. स्थायी तरलता सुविधा	–
		ङ. अन्य कर्जा र सापट	३,५१५,६४७,३०८
		१० सुन मौज्दात	२०,३२९,९०१,१४३
		११. अन्य सम्पत्ति	३७,११०,५६८,३१७
जम्मा इक्वीटी तथा दायित्व	**८३१,३१५,९९०,५९०**	**जम्मा सम्पत्ति**	**८३१,३१५,९९०,५९०**

(रमेश अर्याल)	(केशव प्रसाद लिम्बिसिना)	(केशव बहादुर के.सी.)	(प्रदीपराज पौड्याल)
सहायक निर्देशक	उप निर्देशक	निर्देशक	कार्यकारी निर्देशक

१५. **अन्य विवरण**

(क) **नेपाल राष्ट्र बैंकको वेबसाइट : www.nrb.org.np**

(ख) **अन्य प्रकाशित पुस्तक/पुस्तिका एवम् सूचना सामग्रीहरू**

नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार – मासिक

NRB News Letter– मासिक

नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार वार्षिकोत्सव विशेषाङ्क– वार्षिक

मिर्मिरे– अर्ध वार्षिक

देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति – मासिक

मौद्रिक नीति – वार्षिक

मौद्रिक नीतिको अर्धवार्षिक समीक्षा – अर्धवार्षिक

मौद्रिक नीतिको त्रैमासिक समीक्षा – त्रैमासिक

वार्षिक प्रतिवेदन– वार्षिक

NRB Economic Review– अर्धवार्षिक

Macroeconomic Indicators– त्रैमासिक

नेपाल राष्ट्र बैंकको वासलात– मासिक

Nepal Rastra Bank: Then, Now and Ahead; April 2016

विद्यार्थीसंग नेपाल राष्ट्र बैंक, २०७० पुस

Sixty Years of Nepal Rastra Bank

Reflection of Former Governors

(ग) **केन्द्रीय कार्यालयका टेलिफोन नम्बरहरू**

केन्द्रीय कार्यालय, बालुवाटरका टेलिफोन एक्सचेन्जका नम्बरहरू
४४१९८०४/८०५/८०६/८०७
केन्द्रिय कार्यालयका हण्टिङ टेलिफोन नम्बरहरू
४४२१२००
४४१९८०५
४४११२५०

(घ) **बैंकिङ्ग कार्यालय काठमाडौ, वालुवाटारका टेलिफोन एक्सचेन्जका नम्बरहरू**

४४४१०४४/४६/३८/५५

(ङ) उपत्यका बाहिरका कार्यालयका टेलिफोन नम्बरहरू

सि.नं.	कार्यालयको नाम	स्थान	टेलिफोन नं.	फ्याक्स नं.
१.	ने.रा.बैंक, विराटनगर कार्यालय	विराटनगर	०२१-४४२१९०	०२१-४४२३१९
२.	ने.रा.बैंक, जनकपुर कार्यालय	जनकपुर	०४१-४२६३६२	०४१-४२६२७७
३.	ने.रा.बैंक, वीरगंज कार्यालय	वीरगञ्ज	०५१-४१८१५३	०५१-४१८१०२
४.	ने.रा.बैंक, पोखरा कार्यालय	पोखरा	०६१-४६२७१४	०६१-४६२५६१
५.	ने.रा.बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय	सिद्धार्थनगर	०७१-५२०३४४	०७१-५२०१८९
६.	ने.रा.बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय	नेपालगञ्ज	०८१-५२०३२६	०८१-४१५०८३
७.	ने.रा.बैंक, धनगढी कार्यालय	धनगढी	०९१-५२७७०८	०९१-५२१३२२
८.	ने.रा.बैंक, सुर्खेत कार्यालय	सुर्खेत	०८३-५२०५१७	०८३-५२३८८१